

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 3Co/21/2016
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8214202969
Dátum vydania rozhodnutia: 01. 06. 2016
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Eva Šofranková
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2016:8214202969.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Evy Šofrankovej a sudcov JUDr. Antónii Kandravej a JUDr. Elišky Wagshalovej v právnej veci žalobcu CD Consulting s.r.o., so sídlom Politických vězňů 1272/21, Nové Město, 110 00 Praha 1, IČO: 264 29 705, právne zastúpený Fridrich Paľko, s. r. o., Grösslingova 4, 811 09 Bratislava, IČO: 36 864 421, proti žalovanému: R. Q., t. č. na neznámom mieste, zastúpený ustanoveným opatrovníkom J. J. R., vyšším súdnym úradníkom Okresného súdu Y., v konaní o zaplatenie 423 Eur s prísl., o odvolaní žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Bardejov zo dňa 19. 10. 2015, č. k. 6C/52/2014-57 takto jednohlasne

rozhodol:

Pripúšťa späťvzatie žaloby v časti zmenkového úroku v rozsahu nad 0,06 % denne, v tejto časti rozsudok zrušuje a konanie zastavuje.

V prevyšujúcej časti rozsudok potvrdzuje.

Žalovanému náhradu trov odvolacieho konania nepriznáva.

odôvodnenie:

Okresný súd Bardejov (ďalej len „súd prvého stupňa“) napadnutým rozsudkom žalobu zamietol a žalovanému náhradu trov konania nepriznal.

Svoje rozhodnutie odôvodnil, cit.: „Súd mal za to, že zmenka slúži ako zabezpečovací právny prostriedok zo spotrebiteľského vzťahu, pričom v rozsudku Európskeho súdneho dvora sp.zn. C - 419/2011 zo 14. 03. 2013 (Česká sporitelňa a.s. proti Geraldovi Feichterovi) samotný Európsky súdny dvor v konaní pri uplatnení práva zo zmenky z úradnej moci skúmal postavenie žalovaného ako spotrebiteľa. Podľa záverov tohto rozhodnutia napriek tomu, že v danom prípade sa jedná o vzťah uplatnený na základe zmenky ako abstraktného cenného papiera, je povinnosťou súdu skúmať postavenie žalovaného ako spotrebiteľa.

Dohoda o vyplnení zmenky je obsiahnutá vo všeobecných podmienkach poskytnutia úveru, teda jej obsah a ani konkrétne znenie nebolo so spotrebiteľom individuálne dohodnuté. Samotné dojednanie v čl. 17 VOP, podľa ktorého „zmenková suma bude pozostávať zo sumy všetkých peňažných nárokov veriteľa voči dlžníkovi, ktoré veriteľovi vzniknú ku dňu vyplnenia zmenky“, je v priamom rozpore s ustanovením § 4 ods. 6 z. č. 258/2001 Z. z. V zmysle zmenky sa zmenková suma úročí zmenkovým úrokom 0,25 % denne odo dňa, kedy sa stal v zmysle čl. 4 všeobecných podmienok poskytnutia úveru splatný celý dlh. K samotnému vyplneniu zmenky teda veriteľ ako remitent pristúpil až v príčinnej súvislosti so zosplatením celého dlhu, pričom k zosplateniu dlhu došlo z dôvodu neplnenia zmluvných záväzkov zo strany spotrebiteľa. Dojednanie dohody o vyplnení zmenky súd považuje za podmienku, ktorá je v zmysle čl. 2 písm. a) v spojení s ustanovením prílohy ods. 1 písm. e) smernice 93/13/EHS

výslovne nekalá, nakoľko ide o podmienku, ktorej účinkom a dôsledkom by bolo priznanie za neplnenie záväzku zo strany spotrebiteľa neprimerane vysokého príslušenstva pohľadávky - zmenkový úrok 0,25 % denne.

Zmluvné dojednanie - dohodu o vyplnení zmenky súd považuje za také dojednanie, ktoré umožňuje v rozpore s ustanovením § 53 ods. 4 písm. k) Občianskeho zákonníka požadovať od spotrebiteľa neprimerane vysokú sumu ako sankciu spojenú s nespĺnením jeho záväzku. Takéto zmluvné dojednanie predstavuje neprijateľnú podmienku uvedenú v spotrebiteľskej zmluve. Podľa § 54 ods. 5 Občianskeho zákonníka neprijateľné podmienky upravené v spotrebiteľských zmluvách sú neplatné.

Sadzba zmenkového úroku 0,25 % denne predstavuje 91,25 % ročne, čo je podľa názoru súdu v rozpore s dobrými mravmi. Svojou podstatou ide teda o sankčné plnenie, k plynutiu ktorého dochádza výlučne na základe (následkom) porušenia zmluvných povinností zo strany dlžníka. Podľa právnej úpravy účinnej v SR od 15.01.2009, konkrétne ustanovenia § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka platí, že ak záväzok vznikol zo spotrebiteľskej zmluvy a dlžníkom je spotrebiteľ, možno dohodnúť úroky z omeškania najviac do výšky ustanovenej podľa predpisov občianskeho práva, t.j. zákonnej výšky úrokov z omeškania stanovenej nariadením vlády SR č. 87/1995 Z. z. Z uvedeného vyplýva, že pri vystavení neúplnej zmenky s úrokom 0,25 % denne, ide o obchádzanie uvedeného zákonného ustanovenia so zámerom získať v prípade porušenia zmluvných povinností dlžníka sankčné plnenie v neprimeranej výške.

Súd dospel k záveru, že dohoda o vyplnení zmenky, obsiahnutá vo všeobecných podmienkach poskytnutia úveru, je právnym úkonom obchádzajúcim zákon, ktorý je v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka absolútne neplatný a preto sankčný úrok vpísaný v zmenke vo výške 0,25 % denne spôsobuje neplatnosť zmenky.

Aj z vyššie uvedených dôvodov bolo potrebné žalobu v celom rozsahu zamietnuť.

Výrok o trovách konania sa opiera o ustanovenie § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. Neúspešnému žalobcovi nevzniklo právo na náhradu trov tohto konania a úspešný žalovaný si trovy konania neuplatnil.

Proti tomuto rozsudku podal v zákonom stanovenej lehote odvolanie žalobca. Namietal, že záver súdu prvého stupňa o neplatnosti zmenky pre neurčitý údaj o splatnosti nie je správny. Žalobca a ani žalovaný dokazovanie úverovou zmluvou, exekučným spisom či ďalšími listinnými dôkazmi vôbec nenavrhli. Podľa ust. § 120 O.s.p. dokazovanie v sporovom konaní je ovládané prejednávacou zásadou, čo znamená, že súd vychádza len zo skutočností tvrdených účastníkmi a vykonáva len tie dôkazy, ktoré účastníci navrhli. Ust. § 120 ods. 1 O.s.p. in fine síce súdu umožňuje, aby v sporovom konaní vykonal aj iné dôkazy ako tie, ktoré navrhli účastníci konania, avšak tento postup je možné využiť len výnimočne, ak je vykonanie nenavrhnutých dôkazov nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci a nevykonanie nejakého dôkazu môže byť príčinou toho, že súd nemôže rozhodnúť. Potreba vykonať ďalšie dôkazy musí vyplynúť zo samotného doterajšieho dokazovania. V danej veci súd mohol a mal rozhodnúť o práve na úhradu zmenkovej sumy a jej príslušenstva len z predloženej zmenky. Z uskutočnených prednesov sporových strán počas písomnej fázy konania a vykonaného dokazovania vykonaného na základe návrhov sporových strán nevyplývala potreba vykonať ďalšie nenavrhnuté dôkazy. Predpokladom vydania rozsudku v tomto konaní bolo výlučne predloženie originálu zmenky. Zmenka je listinný cenný papier, ktorý inkorporuje právo žalobcu. Vo vzťahu k žalobcovi ako indosatárovi je preto jediným legitimitizačným prostriedkom, ktorý nie je možné ničím iným nahradiť. Žalovaný mohol na základe čl. 5 ods. 3 a 6 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 861/2007 vzniesť námietky voči zmenke a ak tak neurobil musia byť akékoľvek iné námietky odmietnuté, a to z dôvodu uplatnenia koncentračnej zásady konštruovanej týmto nariadením. Súd prvého stupňa navyše pri rozhodovaní vychádzal z podľa neho nesporných skutočností. Za nesporné považoval to, že žalovaný so spoločnosťou Y. s.r.o. uzatvorili zmluvu o úvere, ďalej, že zmenka, ktorá je predmetom tohto konania je zabezpečovacou zmenkou a že žalobca uzatvoril zmluvu o úvere ako spotrebiteľ. Tieto údajné nesporné skutočnosti však neboli tvrdením ani jedného z účastníkov konania. K týmto skutočnostiam sa účastníci nikdy nevyjadrili, a preto neexistuje spôsob, akým by súd prvého stupňa mohol dospieť k nespornosti týchto skutočností.

K rozhodnutiu dospel na základe aplikácie nesprávnych právnych predpisov, ako aj nesprávnej interpretácie príslušných právnych predpisov a práva Európskej únie. Zmenka je samostatným

abstraktným záväzkom neakcesorickej povahy. Nie je možné ju spájať či podmieňovať inými okolnosťami než sú na zmenke uvedené. Prvostupňový súd sa aplikáciou príslušných ustanovení o zmenke upravených v zákone č. 191/1950 Zb. vôbec nezaoberal a ignoroval predmet sporu. Je nevyhnutné zdôrazniť, že predmetom konania je výlučne zmenka a nie iný záväzkový právny vzťah. Žalobca v konaní uplatňuje bezpodmienečný záväzok žalovanej, že za zmenku zaplatí. Súd však vec posudzoval ako by išlo o bežný zmluvný záväzok, čo je neprípustné. Žalobca nesúhlasí s tým, že súd je v tomto konaní oprávnený z úradnej povinnosti skúmať, či ide o spotrebiteľský vzťah. Žalobca skutočností o existencii iného vzťahu medzi pôvodným majiteľom zmenky a žalobcom vôbec netvrdil, nebol teda nositeľom dôkazného bremena. Súd v sporovom konaní môže svoje rozhodnutie zakladať len na takých tvrdeniach, ktoré sú produkované účastníkmi konania a nie na tvrdeniach, ktorých pôvod súd nachádza v iných konaniach a tieto tak nie sú výsledkom dokazovania. Ak existuje dôkazná povinnosť žalobcu vo vzťahu k ním tvrdným skutočnostiam, ad absurdum existuje aj dôkazná povinnosť súdu vo vzťahu k súdom tvrdným skutočnostiam. Žalovaný vo všeobecnosti nie je oprávnený vznášať tzv. kauzálne námietky voči majiteľovi zmenky, ktoré vyplývajú z jeho vzťahov s pôvodným majiteľom zmenky. Keďže tak v sporovom konaní nemôže činiť žalovaný, tým menej tak môže činiť sám súd. Následkom tohto postupu bolo nesprávne rozhodnutie vo veci. Súd prvého stupňa porušil poučovaciu povinnosť prekročením ustanovenia § 5 ods. 1 O.s.p., porušil ustanovenia o vykonávaní jednotlivých dôkazných prostriedkov ak prihliadol na skutočnosti a dôkazy, na ktoré nebolo možné prihliadnuť, pretože nemali byť v sporovom konaní vedenom podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 861/2007 vykonané bez návrhu. Vo vzťahu k záveru súdu o tom, že dohoda o vyplňovacom práve blanko zmenky by mala predstavovať neprijateľnú zmluvnú podmienku uviedol, že zákon č. 258/2001 Z.z. pripúšťal, aby na zabezpečenie svojich nárokov zo spotrebiteľského úveru bola vystavená zmenka. Limitovaná bola len výška zabezpečenia vo vzťahu k aktuálnej výške dlhu v čase jej vyplnenia. Prípustné sú akékoľvek zmenky, akékoľvek doložky a zároveň aj blanko zmenky s úpravou vyplnenia zmenky v dohode o vyplňovacom práve. Kauzálne námietky sú po indosovaní v zásade neprípustné. Zmluvný vzťah medzi odporcom a remitentom je po indosovaní irelevantný. Žalobcovi nie je známy obsah údajného zmluvného záväzku. V konaní vedenom pod sp. zn. C-419/11, na ktoré súd prvého stupňa poukázal je riešená celkom odlišná prejudiciálna otázka, než by sa mohla týkať prejednávanej veci.

V konaní sa dospelo k záveru, že dohodnutý zmenkový úrok vo výške 0,25 % denne je v rozpore s dobrými mravmi, a teda v tejto časti považoval súd prvého stupňa zmenku za čiastočne neplatnú pre rozpor s dobrými mravmi. Zmenku pritom vystavil samotný žalovaný. Túto dobrovoľne podpísal a išlo o prejav jeho slobodnej vôle. Sadzba zmenkového úroku je napísaná na zmenke a bola mu známa v čase vystavenia zmenky. Žalovaný teda mal vedomosť o tom, že sadzba zmenkového úroku predstavuje 0,25 % denne a s takouto sadzbou zmenkového úroku jednoznačne súhlasil.

Navrhol, aby odvolací súd napadnutý rozsudok zmenil tak, že návrhu v celom rozsahu vyhovie. Zároveň si uplatnil trovy odvolacieho konania.

Žalovaný sa k odvolaniu žalobcu nevyjadril.

V priebehu odvolacieho konania vzal žalobca svoju žalobu čiastočne späť, a to v rozsahu zmenkového úroku vo výške 0,19 % denne v časti uplatneného zmenkového úroku vo výške 0,25 %, čím si žalobca v tomto konaní uplatnil len zmenkový úrok vo výške 0,06 % denne.

Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) preskúmal vec spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo podľa zásad uvedených v § 212 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len O.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 214 O.s.p.). Oznámenie o verejnom vyhlásení rozsudku bolo zverejnené na úradnej tabuli súdu. Odvolací súd dospel k záveru, že prvostupňový súd rozhodol vo výroku vecne správne.

Odvolací súd v súvislosti s odvolacími dôvodmi uvádza:

Spotrebiteľská zmenka

Ak zmenka vznikla na zabezpečenie splnenia dlhu zo spotrebiteľskej zmluvy, ide o spotrebiteľskú zmenku, v rámci ktorej existujú odlišnosti oproti zmenke z iného právneho vzťahu. Jednou z odlišností spotrebiteľskej zmenky je zohľadnenie kauzy právneho vzťahu, z ktorého zmenka vznikla. Ďalšou

odlišnosťou spotrebiteľskej zmluvy je ex offo súdna kontrola neprijateľnosti podmienok zmluvy, z ktorej zmenka vznikla a zmluvných podmienok jej vyplnenia. To platí aj v právnych veciach podľa nariadenia č. 861/2001, v ktorých je spotrebiteľ odporcom.

Predmetom konania je spor zo zmenky, ktorá plní zabezpečovaciu funkciu vo vzťahu k peňažnému záväzku žalovaného (vystaviteľa zmenky) vrátiť poskytnuté finančné prostriedky, vyplývajúce zo zmluvy o úvere zo dňa 22. 12. 2009 uzavretej medzi veriteľom Y. s.r.o. a žalovaným vo výške 600 Eur, kedy sa žalovaný zaviazal úver, zvýšený o poplatok 432 Eur, spolu teda 1 032 Eur splatiť v 8 mesačných splátkach po 129 Eur. Žalovaný dňa 22. 12. 2009 vystavil vlastnú zmenku, obsahom ktorej je záväzok zaplatiť za túto zmenku pri predložení na rad spoločnosti Y. s.r.o. sumu 423 Eur a zmenkový úrok 0,25 % denne od 25. 02. 2011. Listina má znaky vzorového tlačiva, do ktorého rukou boli vpísané údaje o dátume a mieste vystavenia, identifikačné údaje vystaviteľa a jeho podpis. Zmenková suma je vyjadrená slovom a dátum začiatku úročenia zmenkového úroku sú v listine uvedené odlišným tlačeným písmom ako zvyšok vzorového tlačiva. Vpravo hore je číslo zhodné s číslom úverovej zmluvy. Z rubovej strany zmenky vyplýva, že spoločnosť Y. s.r.o. indosovala zmenku na rad žalobcu.

V zmluve o úvere zo dňa 22.12.2009 okrem údajov potrebných na identifikáciu žalovaného (meno a priezvisko, bydlisko, dátum narodenia, rodné číslo, číslo občianskeho preukazu), iné údaje uvedené nie sú. Kolónky umožňujúce identifikovať žalovaného ako subjekt konajúci v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti (obchodné meno, IČO, miesto podnikania, číslo živnostenského registra, iné oprávnenie ako živnostenský list) vôbec vyplnené neboli. Z iných konaní je pritom známe, že právny predchodca žalobcu subjekty podnikajúce, resp. vykonávajúce činnosť na základe iného ako živnostenského oprávnenia špecifikuje v zmluvách o úvere aj ich obchodným menom a prideleným identifikačným číslom. Za takejto situácie záver o spotrebiteľskom charaktere zmluvy o úvere má oporu vo vykonanom dokazovaní.

Ak navrhovateľ predložil zmenku, na ktorej vydanie má právo odporca, súd neposkytne navrhovateľovi právnu ochranu. Výkon jeho práva ako držiteľa zmenky v takomto prípade bez právneho dôvodu zasahuje do práva odporcu na vydanie totožnej zmenky. Súd neposkytne ochranu ani v prípade, ak sa navrhovateľ domáha na súde plnenia po použití nekalej obchodnej praxe.

Za nekalú obchodnú prax sa považuje aj konanie dodávateľa vrátane zmenkového nástupcu, ktorým vyžaduje od spotrebiteľa, aby vykonal plnenie z neprijateľnej zmluvnej podmienky.

Odvolací súd z vlastnej činnosti a porovnaním rozhodovacej činnosti iných súdov môže pomerne spoľahlivo konštatovať, že pôvodný veriteľ spoločnosť Y., s.r.o. v početných prípadoch urobila predmetom súdnych konaní plnenia z neprijateľných zmluvných podmienok. Týka sa to najmä neprijateľnej sankcie 91,25 % ročne p.a. per annum (0,25 % denne p.d. per diem), zmenkových úrokov 91,25 % p.a., ktoré drasticky spôsobili zvýšenie zadlženia spotrebiteľov, neprimerane vysokej zmluvnej pokuty za „porušenie zmluvných povinností“, netransparentného administratívneho poplatku predstavujúceho až dve tretiny celkového poplatku za úver (porov. rozsudok súdneho dvora C-143/13), neprijateľnej rozhodcovskej doložky, nevedenia RPMN v zmluvách o spotrebiteľskom úvere a pod.

Spoločnosť Y., s.r.o. pôvodne uplatnila práva z úverovej zmluvy na rozhodcovskom súde, ktorý jej návrhu v celom rozsahu vyhovel (Stály rozhodcovský súd Slovenskej rozhodcovskej a.s.). Exekúciu však všeobecný súd nepovolil a to pre neprijateľné zmluvné podmienky.

Obsah spisu potvrdzuje, že po nepovolenej exekúcii spoločnosť Y., s.r.o. indosovala zmenku, (podpísanú pri dojednaní vyššie uvedeného úveru) na žalobcu CD Consulting s.r.o.

Je evidentné, že pôvodný veriteľ uplatnil v minulosti na súde plnenia z neprijateľných zmluvných podmienok a že po nepovolení exekúcie pre rozpor s dobrými mravmi sa tentokrát uplatňujú v podstate obdobné plnenia, len ich uplatňuje žalobca CD Consulting ako indosátor zo zmenky a to podľa nariadenia. Podľa žalobcu sa v jeho prípade absolútne nemá prihliadať na vzťah z úveru.

Zmenka je vystavená ako vlastná vistazmenka, ktorá spĺňa náležitosti čl. I § 75 zák. zmenkového a šekového, v dôsledku čoho ak by išlo len o túto parciálnu náležitosť, išlo by o platnú zmenku. Z obsahu listiny je úplne zrejmé, že veta „na platenie predložiť v lehote 4 rokov od vystavenia“ je len doložkou,

ktorou sa v zmysle § 34 ods. 1 (v spojení s § 77 ods. 1) ZZŠ predlžuje lehota na prezentáciu zmenky. Zmenka je splatná pri predložení (už cit. § 34 ods. 1 ZZŠ).

Kauzálné námietky

Výhrada odvolateľa proti posudzovaniu kauzy úveru v predmetnej zmenkovej veci je v podstate v odvolaní dominantná a odvolateľ ju niekoľkokrát opakovane uvádza.

CD Consulting v návrhoch uvádza, že „nemá vedomosť o potenciálne existujúcich vzťahoch odporcu a predchádzajúceho majiteľa zmenky“.

CD Consulting nadobudol zmenku indosamentom, ktorý je dostatočne určitý a platný. Samotný indosament oprávňuje (§ 14 ods. 1 ZZŠ) indosatára na vymáhanie práv zo zmenky vo vzťahu k zmenkovému dlžníkovi. Základom (dôvodom) každého indosamentu je však určitá dohoda medzi indosantom a indosatárom o tom, že indosant prevedie zmenku na indosatára (Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový. Komentář. CH BECK 2014, s. 84), keďže ani indosamentom nemožno indosatárovi zmenku „nanútiť“, ale tento ju musí akceptovať.

Ustanovenie § 17 ZZŠ odkazuje na okolnosti „nadobúdania zmenky“ na strane indosatára. Indosatárovi teda možno robiť námietky, ak pri nadobúdaní zmenky konal vedome na škodu dlžníka, teda v podstate, ktorý pri nadobúdaní zmenky nekonal dobromyseľne (uznesenie NS SR 3Obo/3/2007). „Vedomé“ konanie odkazuje na rozhraničenie úmyslu a vedomej a nevedomej nedbanlivosti, pričom v spojení s citovaným názorom NS SR by sa zrejme mali brať na zreteľ aj kritériá uplatňované judikatúrou k dobromyseľnosti v občianskom práve.

Dobromyseľnosť nadobúdateľa treba posúdiť s prihliadnutím na všetky okolnosti, či v čase nadobúdania zmenky vedel o tom, že medzi indosantom a dlžníkom existuje určitá dohoda, resp. že zmenka kryje určitý kauzálny vzťah. Ak vedel, treba posúdiť otázku, či sa mohol spoliehať na to, že takýto vzťah je platný a že dlžník z tohto vzťahu nemohol uplatňovať žiadne námietky.

Dobromyseľnosť indosatára CD Consulting je vylúčená z dôvodu, že každá zmenka v dolnom rohu obsahuje číslo, ktoré je číslom príslušnej úverovej zmluvy (to možno zistiť porovnaním so spisom). Pri nadobúdaní takého veľkého a masového množstva zmeniek, ktoré sú označené rôznymi číslami v dolnom rohu a ku ktorému indosant (Y.) musel poskytnúť určité údaje o platení, možno vychádzať z toho, že indosatár vedel, že určité kauzálne vzťahy existujú, ale spoliehal sa na to, že nebudú mať na jeho zmenkové práva vplyv. Vzhľadom na to možno tvrdiť, že pri nadobúdaní zmenky konal na škodu dlžníka.

Tvrdenú dobromyseľnosť spochybňuje kolúzia medzi Y. a CD Consulting-om. Oboch ich zastupuje tá istá advokátska kancelária (Fridrich Paľko), J.. E. Y. bol až do roku 2012 konateľom CD Consulting-u.

Odvolací súd sa nestotožňuje s odvolaním v tej časti, v ktorej žalobca namieta skúmanie kauzy pôvodného právneho vzťahu, ku ktorému predstavuje predmetná zmenka zabezpečenie.

Aj keď dlžník - spotrebiteľ nevznesie námietky proti zmenke, resp. jej vyplneniu, príp. uplatneniu práv zo zmenky, je súd oprávnený a zároveň povinný skúmať platnosť predmetnej zmenky a dohody o jej vyplnení, aktívnu legitimáciu majiteľa zmenky na uplatnenie práv zo zmenky, oprávnenosť postupu pri vypíňaní blankozmenky, a tiež nekalú povahu zmluvných podmienok, dohodnutých v spotrebiteľskej zmluve, na základe ktorej vznikol záväzok, ktorý zmenka zabezpečuje, a ktorou bolo vydanie zmenky predvídané. V prípade zistených nedostatkov je súd povinný tak, ako to správne urobil súd prvého stupňa, konštatovať rozpor práv uplatnených zo zmenky so zákonom. Ak má byť zabezpečené naplnenie cieľa sledovaného právnymi predpismi na ochranu spotrebiteľa, je nutné umožniť súdu skúmať charakter právneho vzťahu, na základe ktorého došlo k vystaveniu zmenky a v prípade zistenia, že ide o vzťah spotrebiteľský, podrobiť skúmaniu zmluvné podmienky z hľadiska ich neprijateľnosti. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na závery NS SR vyslovené v stanovisku č. 93/2015 zo dňa 20.10.2015, v zmysle ktorého, ak by pri vymáhaní dlžnej sumy z indosovanej zmenky súd nemal možnosť hodnotiť obsah spotrebiteľskej zmluvy a rozhodnúť o nekalosti niektorých zmluvných podmienok či zhodnotiť platnosť zmenky samotnej, išlo by o neprijateľné zníženie právnej ochrany prináležiacej spotrebiteľovi a o porušenie zásady efektivity. Rigidná aplikácia ust. § 17 ZZŠ by spôsobila spotrebiteľovi neprimerané

ťažkosti pri až následnom možnom domáhaní sa ochrany svojich práv. Povinnosť všeobecného súdu posúdiť uplatnený nárok aj z hľadiska súladu s dobrými mravmi je zvýraznená v tých prípadoch, keď ju účastník konania výslovne namieta, musí však na ňu prihliadať aj v prípadoch, kedy takýto rozpor zistí súd sám pri prieskume ex offa, keďže na absolútnu neplatnosť úkonu súd musí prihliadať ex lege. Ak je vystaviteľom zmenky spotrebiteľ, je možné túto skúmať až po úroveň dohody o vyplňovacom práve, aplikujúcu právnu normu účinnú v čase, kedy bola zmenka vystavená.

Ex offa súdna kontrola zmluvných podmienok

Už cit. ustanovenie § 17 ZZŠ neustanovuje výslovne, kto a aké námietky uplatňovať môže, ale kedy ich uplatňovať nemožno. Záver, kto a kedy ich uplatňovať môže, tak z tohto ustanovenia vyplýva len a contrario (Kovařík, s. 96). Citované ustanovenie tak výslovne nezakazuje, aby súd na kauzálne námietky prihliadal ex offa.

To je dôležité z hľadiska práva EÚ. Súdny dvor EÚ totiž vo viacerých rozsudkoch týkajúcich sa smernice 93/13/EHS (počnúc C-240-244/98, Oceano Grupo Editorial, C-243/08, Pannon GSM) vyslovil, že národný súd musí mať možnosť skúmať neprijateľné podmienky v spotrebiteľských zmluvách ex offa, neskôr (C-137/08, VB Pénzügyi Lízing) dokonca vyslovil, že ich musí skúmať ex offa a (C-618/10, Banco Espanol de Credito), že odporuje európskemu právu, ak ich súd nemôže skúmať a limine (t.j. ak ich môže skúmať len ex post). V takých prípadoch musí národný súd vykladať národné procesné i hmotné právo konformne s právom EÚ.

Z § 17 ZZŠ nevyplýva zákaz skúmania kauzálnych námietok ex offa, takže toto ustanovenie pripúšťa i taký výklad, že ich skúmať možno. Nariadenie neobsahuje žiadne ustanovenie, ktoré by zakazovalo alebo neumožňovalo súdu skúmať kauzálne vzťahy, na ktorých krytie je zmenka určená. Čl. 7 ods. 3 nariadenia naopak hovorí, že súd v prípade pasivity žalovaného len „vydá rozsudok“, nehovorí, že žalobe musí vyhovieť.

Z uvedeného plynie, že nič nebráni súdu (a judikatúra SD EÚ to naopak vyžaduje), aby ex offa skúmal, či základom zmenky je spotrebiteľská zmluva a či táto zmluva neobsahuje neprijateľné zmluvné podmienky.

Odvolací súd sa nestotožňuje s názorom KS BB v uznesení 41Cob/303/2014, pretože sa nesnaží o výklad slovenského práva v zmysle uvedených rozhodnutí Súdneho dvora EÚ, ale lipne na doslovnom znení § 17 ZZŠ. Judikatúra SD EÚ však vyžaduje skutočný výklad normy za použitia viacerých výkladových metód (systematika, teleologický výklad atď.). Navyše, z § 17 ZZŠ nevyplýva ani to, že by dôkazné bremeno o vedomom konaní na škodu dlžníka zaťažovalo vždy dlžníka (cit. ustanovenie nezní „...ak dlžník preukáže, že veriteľ konal vedome na jeho škodu“).

V slovenskom právnom poriadku navyše platí ustanovenie § 5b zákona č. 250/2007 Z. z., ktoré ukladá orgánu rozhodujúcemu o nárokoch zo spotrebiteľskej zmluvy prihliadať aj bez návrhu na námietky spotrebiteľa. Opäť teleologickým výkladom uvedeného ustanovenia možno dospieť k záveru, že z neho vyplýva aj právo skúmať, či vôbec ide o nárok zo spotrebiteľskej zmluvy, inak by toto ustanovenie nemalo zmysel. Z tejto povinnosti nie je vyňaté ani konanie podľa nariadenia 861/2007, ktoré v čl. 19 odkazuje na národné procesné právo a hmotné právo neupravuje vôbec.

Ustanovenie § 5b zák. č. 250/2007 Z. z. rieši aj problém, že § 53 ods. 1 druhej vety Obč. zák. ustanovuje, že zákaz neprijateľných podmienok sa v podstate nevzťahuje na hlavný predmet plnenia (v prípade úverovej zmluvy úver) a primeranosti ceny (teda sadzbu úrokov, na čo sa v praxi veľmi často zabúda). § 17 ZZŠ vykladaný vo svetle judikatúry SD EÚ by totiž opodstatnil len ex offa skúmanie iných podmienok (zmluvných pokút, sankcií, podmienok zosplatnenia, a pod.), nie však úrokovej sadzby resp. odplaty za úver (ktorá je pri Y.asto skoro 100 %). Ustanovenie § 5b zák. č. 250/2007 Z. z. však oprávňuje súd aj na ex offa skúmanie týchto podmienok.

Odvolací súd vychádza z judikatúry súdneho dvora, ktorý vo viacerých rozhodnutiach poukázal na to, že spotrebiteľ sa či už z dôvodu nevýhodnej vyjednávacej pozície alebo z dôvodu informovanosti dostáva do nevýhodnejšieho postavenia a túto nerovnováhu súd môže odstrániť ex offa zbavením

účinku nečestných zmluvných podmienok (porov. Océano Gruppo editoriale spojené prípady C-240 až C-244/98).

Nie je ničím výnimočným tiež vysledovať, že súdne konania v rôznych podobách sa stávajú priestorom na sofistikované právne konštrukcie, ktorými sa sleduje obohatenie sa na úkor iného a kým osoba konajúca s takýmto zlým úmyslom vyzerá ako odborne zdatný subjekt, tak obeť takéhoto konania odborne slabý a neskúsený spotrebiteľ je vo výsledku osobou nezodpovednou. Zmysel a cieľ súdneho konania a výkonu spravodlivosti ekvity sa pri nadmerne formalistickom prístupe úplne vytráca. Za všetko hovorí výsledok takéhoto procesu, podľa ktorého je evidentne spotrebiteľ zviazaný na plnenia z nečestných zmluvných podmienok v násobkoch k výške úveru.

Súd by mal mať na zreteli základný účel konania - poskytnutie spravodlivej ochrany subjektívnym právam účastníkov (porov. spravodlivosť nad formálne znenie zákona, správa prezidenta SR o stave republiky z 18. 06. 2015). Ústavné články o súdnej ochrane čl. 46 a nasl., čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd spolu s občianskym súdnym poriadkom predstavujú všeobecné požiadavky spravodlivého procesu. Vzťah práva a spravodlivosti načrtol Český Ústavný súd keď v jednom zo svojich nálezov uviedol: „súd musí nielen rešpektovať právo, ale jeho výklad a aplikácia musí smerovať k spravodlivému výsledku. Právo musí byť predovšetkým nástrojom spravodlivosti, nielen súborom právnych predpisov ktoré sú mechanicky a formalisticky aplikované bez ohľadu na zmysel a účel toho, ktorého záujmu chráneného príslušnou normou“ (porovnaj nález Ústavního soudu ČR sp.zn. II.ÚS 222/07).

Súdny dvor zároveň judikoval, že existuje nezanedbateľné nebezpečenstvo, že priemerný spotrebiteľ nedokáže poukázať na nekalú povahu zmluvnej podmienky (spojené prípady C-240 až C-244/98). Vyhodnotenie zmluvnej podmienky ako nečestnej nie je jednoduchá záležitosť. Smernica indikatívnym spôsobom vypočítava, čo všetko sa má pritom zohľadniť (posúdenie zmyslu posudzovanej klauzuly, posúdenie ostatných zmluvných podmienok, ich porovnanie s ostatnými zmluvami, vyhodnotenie všetkých okolností prípadu a ii; čl.4 ods.1 smernice).

Z dôvodu existujúceho nebezpečenstva, že priemerne obozretný spotrebiteľ to nedokáže, je práve zo strany súdneho dvora judikovaná nevyhnutnosť ex offo súdnej kontroly. Je síce pravdou, že súdny dvor zvýšil nároky na spotrebiteľov a na ich aktivitu (porov. rozsudok C-34/13 Kušionová), ale vo vzťahu k tomu, aby sa snažili a urobili viac pre to, aby sa vec dostala pred súd. Vo veci Kušionová išlo o veci mimosúdneho postihovania majetku spotrebiteľov bez posúdenia veci súdom a o obavu z nerešpektovania princípu primeranosti a rozhodovania podnikateľov o výkone záložného práva pod vplyvom zisku.

Pokiaľ však už má vec sudca tzv. „na stole“ a preskúmava vec, tak podľa názoru odvolacieho súdu je povinný ex offo reagovať na nečestné konanie veriteľa a nečestné zmluvné podmienky a naplniť tak článok 6 smernice.

Ak má byť dôvodom nevykonanie ex offo súdnej kontroly podľa odvolateľa princíp vyššej právnej sily a prednostná záväznosť nariadenia, tak odvolací súd pripomína, že práve z dôvodu princípu vyššej právnej sily má prednosť princíp verejného poriadku. Súdny dvor stanovil jasnú požiadavku na ochranu pred nečestnými klauzulami pri štandardných produktoch obdobne ako vyžadujú vnútroštátne pravidla verejného poriadku teda vždy za každých okolností (porov. C-76/10 POHOTOVOSTĚ/Korčkovská, bod 50,51).

Preto ani proces podľa nariadenia nie je vylúčený z pôsobnosti judikátov súdneho dvora a ex offo súdnej kontroly neprijateľnosti zmluvných podmienok. Inak by išlo celkom iste o konštrukciu s cieľom obísť princípy unijného práva a o obohacovanie sa na úkor iného s popieraním vlastných princípov únie. Zmenka je osobitne náročná na formality a aj v zmenkových právnych veciach je dôležité zaoberať sa ex offo neprijateľnosťou zmluvných podmienok podľa zmluvy, ktorú zmenka zabezpečuje. V ústavnej rovine bolo prizvukované, že prepätý formalizmus sa rovná sofistikovanému odňatiu spravodlivosti (porovnaj nález Ústavního soudu ČR sp.zn. II.ÚS 222/07).

Slovenská republika nestanovila obligatórne zastupovanie advokátom vo veciach podľa nariadenia a kedy by sa zásadným spôsobom zmenili požiadavky vyplývajúce z kontradiktórnosti občianskeho súdneho konania.

Je tiež dôležité poznamenať, že ide o základné konanie pred súdom (nachádza sa právo). Tým sú dané predpoklady na to, aby sa veriteľovi nepriznalo plnenie z neprijateľných zmluvných podmienok. Postačí aplikovať princípy práva. Navyše tým, že súd v procese podľa nariadenia neprizná plnenie z neprijateľnej zmluvnej podmienky, nijako neobmedzí účinok, ktorý sleduje nariadenie. Proces podľa nariadenia je osobitným špecifickým konaním s posilnením zásady koncentrácie a odvolací súd si nemyslí, že by tvorca nariadenia vychádzal z premisy, že pri tomto druhu procesu neplatia závery judikatúry súdneho dvora k čl. 6 smernice.

Odvolací súd zastáva ďalej názor, že vzťah nariadenia a procesného kódexu je založený síce na prednosti nariadenia no zároveň aj na subsidiarite Občianskeho súdneho poriadku. (čl.19 nariadenia). Subsidiárne Občiansky súdny poriadok podporuje ex offo súdnu kontrolu neprijateľnosti zmluvných podmienok navyše s prvkami sledujúcimi ochranu erga omnes s cieľom naplniť čl. 7 smernice a zabrániť ďalšiemu používaniu nečestnej klauzuly (§ 153 ods.4 O.s.p. v nadväznosti na § 53a OZ). Smernica o súdnych príkazoch nevylučuje ani iné prvky hromadnej ochrany popri hromadnej žalobe. Na dosiahnutie dôležitého cieľa podľa čl. 7 smernice je preto významné aj konanie v individuálnej veci spotrebiteľa a niet jediného dôvodu vylučovať z dosiahnutia tohto cieľa konanie podľa nariadenia 861/2007.

Odvolací súd z uvedených dôvodov považuje odvolanie žalobcu, podľa ktorého nariadenie samo o sebe predstavuje prekážku pre vykonanie ex offo súdnej kontroly zmluvných podmienok za nedôvodné.

Správny je záver súdu prvého stupňa, ktorý ako neprijateľnú zmluvnú podmienku vyhodnotil dohodu veriteľa a dlžníka (spotrebiteľa) o vyplňovacom práve k zmenke, obsiahnutú v bode 17 Všeobecných podmienok poskytnutia úveru.

Podľa znenia predmetnej dohody mala byť veriteľom na zmenke vyplnená zmenková suma tak, že mala pozostávať „zo sumy všetkých peňažných nárokov veriteľa voči dlžníkovi, ktoré veriteľovi vzniknú ku dňu vyplnenia zmenky“. Odvolací súd považuje takto formulovanú zmluvnú podmienku v časti týkajúcej sa výšky zmenkovej sumy za nejasnú a nezrozumiteľnú. V tomto smere odvolací súd dáva do pozornosti judikatúru Súdného dvora Európskej únie (bod 72, 73 rozsudku Súdného dvora Európskej únie vo veci B. Matei/ SC Volksbank Romania SA, v zmysle ktorej cit.: „Nakoniec treba uviesť, že ak by vnútroštátny súd musel dospieť vzhľadom na skutočnosti poskytnuté Súdnym dvorom v odpovedi na položenú otázku k záveru, že dotknuté podmienky sú súčasťou hlavného predmetu zmluvy alebo že sú v skutočnosti spochybnené z pohľadu primeranosti ceny alebo odmeny, nič to nemení na skutočnosti, že tieto podmienky musia byť v každom prípade posúdené z hľadiska ich prípadnej nekalej povahy, ak by sa malo konštatovať, čo musí tiež preskúmať vnútroštátny súd, že nie sú formulované jasne a zrozumiteľne (pozri v tomto zmysle rozsudok Kásler a Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, bod 61). V tejto súvislosti treba pripomenúť, že požiadavka, transparentnosti zmluvných podmienok stanovená v článku 4 ods. 2 a článku 5 smernice 93/13, ktoré majú inak zhodný dosah, nemôže byť obmedzená len na ich zrozumiteľnosť z formálneho a gramatického hľadiska (pozri v tomto zmysle rozsudok Kásler a Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, body 69 a 71).“

Podstata vyplňovacieho práva spočíva v oprávnení majiteľa listiny doplniť jej reálne a úmyselne chýbajúce časti a dotvoriť tým cenný papier - zmenku. Osoba disponujúca týmto oprávnením môže v rámci autonómie vlastnej vôle v zásade vyhotoviť úplnú zmenku alebo blankozmenku akéhokoľvek obsahu. V súvislosti s ostatnými zmluvnými podmienkami, dohodnutými v Zmluve o úvere č. XXXXXXXX týkajúcimi sa sankcií, dohodnutých pre prípad omeškania dlžníka s plnením záväzkov z tejto zmluvy, u ktorých je pochybnosť o jednak ich platnom dojednaní pre absenciu písomnej formy (k dodržaniu písomnej formy porov. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci 2Cdo 245/2010) a následne ich primeranosti (napr. bod. 4 Všeobecných podmienok poskytnutia úveru: „V prípade, ak bude dlžník v omeškaní s niektorou splátkou sedem dní a viac, je povinný túto omeškanú splátku uhradiť do rúk mandatóra spolu so zmluvnou pokutou 9,96 Eur za každý jeden prípad omeškania. ... Dlžník má možnosť uhradiť štyri po sebe idúce splátky, prípadne len časti po sebe štyroch idúcich splátok, v oboch prípadoch spolu so zmluvnou pokutou vo výške 19,92 Eur do rúk mandatóra“ ; bod 6 Všeobecných podmienok poskytnutia úveru: „Dlžník je v prípade porušenia svojich zmluvných povinností

uhradiť veriteľovi zmluvnú pokutu vo výške 312,02 Eur, ktorá je určená na úhradu všetkých nákladov vynaložených veriteľom v súvislosti s vykonaním úkonov smerujúcich k zabezpečeniu dlhu dlžníka. ... Dlžník sa rovnako zaväzuje uhradiť veriteľovi náklady, ktoré mu vznikli v súvislosti s uplatnením práva spôsobom vyplývajúcim z tejto zmluvy, a to najmä, avšak nie výlučne, trovy mediácie, trovy rozhodcovského konania, trovy súdneho konania, trovy exekúcie, trovy právneho zastúpenia veriteľa v týchto konaniach a iné veriteľom preukázateľne vynaložené náklady pri uplatnení svojho práva.“), je zrejmé, že dohoda o vyplňovanom práve k zmenke, obsiahnutá v bode 17 Všeobecných podmienkach poskytnutia úveru, spôsobuje hrubý nepomer v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa (§ 53 ods. 1 OZ).

Postup žalobcu ako nekalá obchodná praktika

Žalobca je po spoločnosti Y., s.r.o. nástupcom práv zo zmenky. Na žalobcu dopadajú všetky dôsledky nečestného konania vrátane toho, že musí počítať s odmietnutím súdnej ochrany. Súdna ochrana sa principiálne neposkytuje osobe konajúcej so zlým úmyslom. Súd chráni vzťahy založené na dobromyseľnosti a čestnosti. Dobromyseľnosť je vylúčená pri návrhoch, v ktorých osoba musela pri elementárnej opatrnosti zistiť, že sú založené na nečestnosti.

Kódex o ochrane spotrebiteľa (zákon č. 250/2007 Z. z.) zakotvil definíciu konania v rozpore s dobrými mravmi (§ 4 ods.8). Konanie v rozpore s čestnou obchodnou praxou je teda nielen konaním proti dobrým mravom ale explicitne proti zákonu.

Konanie pôvodného veriteľa a žalobcu ako jeho nástupcu je možné vyhodnotiť ako odporujúce dobrým mravom. Zdá sa, že žalobca očakával, že v predmetnej veci bez ďalšieho budú uznané nároky, pritom dobre mohol vedieť, že tieto nároky boli v skoršom období odmietnuté pre rozpor s pravidlami verejného poriadku.

Smernica 2005/29 o nekalých obchodných praktikách výslovne reguluje pôsobenie aj na vzťahy po zániku zmluvy. Podľa článku 3.1 táto smernica sa uplatňuje na nekalé obchodné praktiky podnikateľov voči spotrebiteľom tak, ako sú ustanovené v článku 5, pred, počas a po uskutočnení obchodnej transakcie vo vzťahu k produktu. Účelom tejto smernice je prispieť k riadnemu fungovaniu vnútorného trhu a dosiahnuť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa aproximáciou zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov o nekalých obchodných praktikách poškodzujúcich ekonomické záujmy spotrebiteľov.

Za nekalú obchodnú praktiku sa považuje konanie veriteľa vrátane jeho nástupcu, aby vykonal plnenie z neprijateľnej zmluvnej podmienky, pretože sa tak koná bez odbornej starostlivosti na strane dodávateľa a spotrebiteľ môže urobiť ekonomické rozhodnutie smerujúce k vykonaniu takéhoto plnenia (§ 7 a násl. ZOS).

Konanie pôvodného veriteľa odporuje fundamentálnym hodnotovým pravidlám, vyžadovaných väčšinou spoločnosti a v demokratickej spoločnosti nemôže požívať ochranu (§ 3 OZ, porov. BECK) To platí aj pre žalobcu, na ktorého boli práva zo zmenky postúpené.

Žalobca pri tisícich postúpení si musel byť dobre vedomý, že ide v skutočnosti o zmenkových dlžníkov ako spotrebiteľov, na ktorých dopadá osobitná ochrana (§ 52 a násl. OZ) a ktorých postavenie nie je možné nijako zhoršovať oproti postaveniu, ktoré garantuje Občiansky zákonník (§ 54 ods.1 OZ). Zmenky indosované na žalobcu majú priamy odkaz na úverové zmluvy, osobné prepojenie cez rovnakého zástupcu (Fridrich Paľko) a žalobcovi postačovalo vynaložiť minimálne úsilie, aby zistil spotrebiteľskú povahu úverovej zmluvy a jej zabezpečenie zmenkou.

Ani striktné zmenkové právo (§ 17 ZaŠZ) nepredstavuje prekážku, aby sa zohľadnil skutočný hospodársky cieľ právneho vzťahu so žalovaným (spotrebiteľská úverová zmluva) a tým aj vznikol dôvod na opatrenie súdu smerujúce k zbaveniu účinkov nečestných zmluvných klauzúl (čl.6 smernice).

Právny zástupca žalobcu zásadne odmietol posúdenie právnej veci podľa kauzy právneho vzťahu, z ktorého zabezpečenie zmenkou vzniklo. Odmietol súvislosť s úverovou zmluvou. Ak by za takýchto

okolností súd priznal plnenie zo zmluvy resp. náhradu z bezdôvodného obohatenia, konal by o nenavrhnutom predmete konania neprípustne nad návrh.

V priebehu odvolacieho konania žalobca vzal žalobu späť v časti zmenkového úroku v rozsahu nad 0,06 % denne. S ohľadom na vedený procesný úkon žalobcu a tiež na to, že žalovaný s čiastočným späťvzatím návrhu nevyjadril nesúhlas, odvolací súd späťvzatie žaloby v súlade s § 208 O.s.p. v tejto časti pripustil, rozsudok čiastočne zrušil a konanie zastavil.

V prevyšujúcej časti odvolací súd rozsudok ako vecne správny potvrdil postupom vyplývajúcim z ustanovenia § 219 ods. 1, 2 O.s.p..

O trovách konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.. Žalobca v odvolacom konaní úspešný nebol a úspešný žalovaný si právo na náhradu trov konania neuplatnil.

Rozhodnutie bolo prijaté senátom Krajského súdu v Prešove v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.